

**Quản lý thị trường Việt Nam với công tác chống buôn lậu,
hàng giả và gian lận thương mại**

Trương Quang Hoài Nam - Cục trưởng Cục Quản lý thị trường

I. Giới thiệu về lực lượng Quản lý thị trường Việt Nam

1. Hệ thống tổ chức

Nghị định 10/CP ngày 23 tháng 01 năm 1995 của Chính phủ về tổ chức, nhiệm vụ và quyền hạn của Quản lý thị trường và Nghị định 27/2008/NĐ-CP ngày 13 tháng 3 năm 2008 sửa đổi, bổ sung một số điều của Nghị định số 10/CP ngày 23 tháng 01 năm 1995 của Chính phủ về tổ chức, nhiệm vụ và quyền hạn của Quản lý thị trường đã xác lập hệ thống Quản lý thị trường gồm:

- Cấp Trung ương: Cục Quản lý thị trường trực thuộc Bộ Công Thương.
- Cấp tỉnh: Chi cục Quản lý thị trường trực thuộc Sở Công Thương tại 63 tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương;
- Cấp Huyện: Có 624 Đội Quản lý thị trường trực thuộc Chi cục Quản lý thị trường.

Để tăng cường công tác chống buôn lậu, hàng giả và gian lận thương mại, Bộ Công Thương đã có quyết định thành lập Tổ Kiểm tra thị trường Cơ động trực thuộc Cục Quản lý thị trường để kịp thời hỗ trợ các Chi cục và phối hợp với các lực lượng chức năng khác trong hoạt động kiểm tra, kiểm soát, xử lý vi phạm.

2. Chức năng, nhiệm vụ

Quản lý thị trường là lực lượng chuyên trách được tổ chức từ Trung ương đến huyện, có chức năng kiểm tra, kiểm soát thị trường, đấu tranh chống các vi phạm pháp luật trong hoạt động thương mại, công nghiệp ở thị trường trong nước.

Với chức năng trên, Quản lý thị trường có hai nhiệm vụ cơ bản là (i) tham mưu cho Bộ Công Thương, cấp ủy, chính quyền địa phương về các chủ trương, chính sách, biện pháp cần thiết để bảo đảm hoạt động thương mại công bằng, lành mạnh và (ii) xử lý các hành vi vi phạm hành chính trong hoạt động thương mại và các lĩnh vực khác mà Quản lý thị trường được giao quyền.

Theo thống kê khi thực hiện Pháp lệnh xử lý vi phạm hành chính thì Quản lý thị trường được giao nhiệm vụ trong 42 Nghị định của Chính phủ về xử phạt vi phạm hành chính trong các lĩnh vực.

II. Quản lý thị trường Việt Nam với công tác chống buôn lậu, hàng giả và gian lận thương mại

1. Tình hình chung

Những năm gần đây, kinh tế thế giới biến động phức tạp, thương mại sụt giảm mạnh, tăng trưởng toàn cầu thấp so với dự báo, tác động tiêu cực đến nền kinh tế đã hội nhập sâu rộng và có độ mở lớn như nền kinh tế Việt Nam, hoạt

động sản xuất, kinh doanh của các doanh nghiệp trong nước không thuận lợi. Lợi dụng khó khăn trong nước, các đối tượng làm ăn phi pháp đã bất chấp quy định của pháp luật, sử dụng nhiều thủ đoạn tinh vi để đẩy mạnh hoạt động buôn lậu, gian lận thương mại, vận chuyển buôn bán hàng cấm, hàng nhập lậu, sản xuất - kinh doanh hàng giả, hàng kém chất lượng, không đảm bảo an toàn thực phẩm để tung ra thị trường.

Trong thời gian qua, hầu hết các tỉnh biên giới và vùng duyên hải đều xảy ra tình trạng buôn lậu và buôn bán hàng nhập lậu. Sản xuất, buôn bán hàng giả, xâm phạm sở hữu trí tuệ, hàng kém chất lượng có mức độ và quy mô lớn hơn trước. Gian lận thương mại diễn ra trong nhiều lĩnh vực khác nhau, từ việc thuê, mượn giấy phép kinh doanh của thương nhân khác để kinh doanh; cố ý sử dụng tên cửa hàng, cửa hiệu xâm phạm các thương hiệu đã được đăng ký bảo hộ; giả mạo đại lý bán hàng cho các sản phẩm, thương hiệu có uy tín đến gian lận về tiêu chuẩn, chất lượng và đo lường, gian lận về giá, gian lận trong quảng cáo, khuyến mại... Có thể khái quát về tình hình vi phạm pháp luật về buôn lậu, hàng cấm, hàng giả và gian lận thương mại như sau:

+ Ngành nghề và mặt hàng vi phạm: ngày càng phong phú, liên tục được mở rộng ra nhiều loại ngành nghề, mặt hàng, không trừ một nhóm hàng nào, từ hàng có giá trị thấp đến hàng có giá trị cao, công nghệ hiện đại.

+ Địa bàn: có sự mở rộng về địa bàn vi phạm, địa bàn tiêu thụ, đặc biệt là hàng giả trước đây chủ yếu ở vùng sâu, vùng xa, nơi người dân ít thông tin, kém hiểu biết, nay mở rộng ra cả các tỉnh, thành phố lớn do công nghệ sản xuất hàng giả ngày càng tinh vi. Địa bàn sản xuất không chỉ diễn ra trong nước mà còn cả ở nước ngoài.

+ Đối tượng vi phạm: rất đa dạng, từ cá nhân và các hộ kinh doanh nhỏ lẻ đến các doanh nghiệp tư nhân, công ty cổ phần, doanh nghiệp liên doanh với nước ngoài..., từ những đối tượng kém hiểu biết đến các đối tượng am hiểu pháp luật, chuyên môn, từ khu vực kinh tế tư nhân đến khu vực nhà nước, từ thành phần kinh tế tự do đến cả công chức, viên chức nhà nước...

+ Phương thức thủ đoạn: đối với tất cả các loại hình vi phạm, phương thức thủ đoạn của các đối tượng vi phạm ngày càng tinh vi, áp dụng nhiều công nghệ hiện đại, hình thành những đường dây liên tỉnh, xuyên quốc gia, móc nối giữa trong nước với nước ngoài.

+ Quy mô: quy mô ngày càng lớn, tính chất ngày càng phức tạp, liên quan đến nhiều đối tượng, nhiều địa bàn, một vụ việc bị phát hiện có nhiều hành vi vi phạm.

2. Hoạt động của lực lượng Quản lý thị trường và kết quả đạt được

Công tác tổ chức, chỉ đạo và triển khai kiểm tra, kiểm soát thị trường

Bám sát sự chỉ đạo của Chính phủ, Bộ Công Thương, cấp ủy và chính quyền địa phương, vượt qua nhiều khó khăn, thách thức, thậm chí phải đổ máu,

hy sinh, Quản lý thị trường đã không ngừng phấn đấu hoàn thành nhiệm vụ được giao, trở thành lực lượng chủ công trong kiểm tra, kiểm soát thị trường nội địa, góp phần thúc đẩy sản xuất phát triển, ổn định thị trường, bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng.

Theo chức năng, nhiệm vụ và theo phân công của Bộ Công Thương, hàng năm, Cục Quản lý thị trường đã ban hành hàng trăm văn bản chỉ đạo kiểm tra, kiểm soát thị trường, xử lý các hành vi vi phạm pháp luật, tập trung vào các lĩnh vực, mặt hàng như kinh doanh khí dầu mỏ hoá lỏng; kinh doanh xăng dầu; vận chuyển, buôn bán thuốc lá ngoại nhập lậu; hoạt động kinh doanh phân bón, sữa, rượu, xe đạp điện, gia cầm, sản phẩm gia cầm, mũ bảo hiểm; hàng giả, xâm phạm quyền sở hữu công nghiệp...

Chi cục Quản lý thị trường các địa phương đã tích cực triển khai các giải pháp kiểm tra, kiểm soát thị trường, chống buôn lậu, buôn bán, vận chuyển hàng cấm, hàng nhập lậu, hàng giả và gian lận thương mại. Các Đội Quản lý thị trường tăng cường kiểm tra, kiểm soát thị trường, xử lý nghiêm các hành vi vi phạm, tập trung vào một số lĩnh vực, mặt hàng theo chỉ đạo của Bộ Công Thương, cấp uỷ, chính quyền địa phương và Cục Quản lý thị trường; tổ chức các Đoàn công tác kiểm tra tình hình thị trường trong các dịp Lễ, Tết và theo chỉ đạo của các cấp có thẩm quyền.

Một số kế hoạch nổi bật trong thời gian qua được lực lượng Quản lý thị trường triển khai quyết liệt, góp phần tích cực trong việc ổn định thị trường như: *Kế hoạch đấu tranh chống vận chuyển, kinh doanh gia cầm nhập khẩu trái phép; Kế hoạch kiểm tra mũ bảo hiểm kém chất lượng, không rõ nguồn gốc; Kế hoạch kiểm tra kinh doanh xăng dầu; Kế hoạch kiểm tra hàng cấm; Kế hoạch kiểm tra mỳ chính giả, mỳ chính nhập lậu; Kế hoạch đảm bảo vệ sinh an toàn thực phẩm; Kế hoạch kiểm tra thủy hải sản nhập lậu; Kế hoạch kiểm tra hoa quả, nông sản nhập lậu; Kế hoạch kiểm tra mặt hàng vật tư nông nghiệp...*

Với sự cố gắng, nỗ lực của toàn lực lượng, công tác Quản lý thị trường được bình chọn là một trong 10 sự kiện tiêu biểu năm 2012 của Ngành Công Thương và Cục Quản lý thị trường được nhận cờ thi đua của Chính phủ, nhiều tập thể, cá nhân trong lực lượng Quản lý thị trường cả nước cũng được tặng những phần thưởng cao quý của Nhà nước.

Kết quả:

Trong năm 2012, lực lượng Quản lý thị trường cả nước đã kiểm tra 181.653 trường hợp, xử lý 91.519 vụ vi phạm, trong đó có 14.726 vụ buôn bán hàng lậu, hàng cấm; 13.101 vụ hàng giả, kém chất lượng, vi phạm sở hữu trí tuệ; 45.518 vụ kinh doanh trái phép và 18.174 vụ vi phạm trong lĩnh vực giá với số thu 399 tỷ đồng, trong đó phạt vi phạm hành chính 247 tỷ đồng; tiền bán hàng tịch thu 148,4 tỷ đồng và truy thu thuế 3,4 tỷ đồng, trị giá hàng tịch thu chờ bán 117,8 tỷ đồng, trị giá hàng tiêu hủy 61,4 tỷ đồng. Một số mặt hàng thu giữ có số lượng lớn như vải (thu giữ 2.166.474 mét), bia (thu giữ 106.556 lon), thuốc lá (thu giữ 834.583 bao), mỹ phẩm (thu giữ 385.995 hộp), gia cầm (thu giữ 80 tấn)...

08 tháng đầu năm 2013, lực lượng Quản lý thị trường cả nước kiểm tra 111.195 vụ, xử lý 57.867 vụ vi phạm; với tổng số thu nộp ngân sách 220 tỷ đồng, trong đó phạt vi phạm hành chính 157,2 tỷ; tiền bán hàng tịch thu là 60,4 tỷ và truy thu thuế là 2,4 tỷ đồng. Cụ thể:

- Xử lý 8.359 vụ vi phạm về buôn bán, vận chuyển hàng cấm, hàng nhập lậu, số tiền xử phạt vi phạm hành chính 24,1 tỷ đồng.

- Xử lý 9.036 vụ vi phạm về sản xuất buôn bán hàng giả, hàng kém chất lượng, hàng xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ và vi phạm an toàn thực phẩm, số tiền xử phạt vi phạm hành chính 37,1 tỷ đồng.

- Xử lý 40.472 vụ vi phạm về gian lận thương mại, số tiền xử phạt vi phạm hành chính 96 tỷ đồng.

Công tác xây dựng cơ chế chính sách

Bên cạnh công tác kiểm tra, kiểm soát, lực lượng Quản lý thị trường tham mưu đề xuất xây dựng một số cơ chế, chính sách và văn bản quy phạm pháp luật quan trọng như: Nghị định về xử phạt vi phạm hành chính đối với hành vi sản xuất, buôn bán hàng giả; Thông tư liên tịch hướng dẫn xử lý rượu, thuốc lá nhập lậu; Thông tư của Bộ Công Thương về việc cấp Thẻ kiểm tra thị trường đối với công chức Cục Quản lý thị trường; Tham gia xây dựng dự án Luật Xử lý vi phạm hành chính, đáng lưu ý là việc quy định tăng thẩm quyền và bổ sung một số chức danh được xử phạt vi phạm hành chính của lực lượng Quản lý thị trường; Thông tư hướng dẫn về cơ chế thí điểm huy động kinh phí hỗ trợ công tác phòng, chống buôn lậu thuốc lá điếu và sản xuất, buôn bán thuốc lá giả; Hoàn thiện Chương trình Quốc gia chống buôn lậu, hàng giả và gian lận thương mại; Xây dựng Đề án của Chính phủ về chống gia cầm nhập khẩu trái phép; Phối hợp chặt chẽ với các Bộ, ngành chức năng xây dựng một số văn bản quy phạm pháp luật được phân công chủ trì hoặc phối hợp.

Công tác thường trực Ban chỉ đạo 127/TW và Ban chỉ đạo 127 địa phương

Với vai trò là Phụ trách Cơ quan thường trực, Cục Quản lý thị trường và Chi cục Quản lý thị trường các địa phương đã tham mưu Lãnh đạo Ban 127/TW, Ban Chỉ đạo 127 các địa phương có văn bản kịp thời chỉ đạo các lực lượng chức năng triển khai kiểm tra, kiểm soát những vấn đề nổi cộm, phát sinh trên thị trường như các vi phạm về đo lường, chất lượng xăng dầu, khí hóa lỏng; kiểm tra các hoạt động thu gom hàng hóa của thương nhân nước ngoài và đề xuất các biện pháp xử lý; thành lập các Đoàn kiểm tra liên ngành dịp Tết Nguyên Đán; kiến nghị Chính phủ các giải pháp phòng chống buôn lậu, hàng giả và gian lận thương mại như rà soát, sửa đổi, bổ sung cơ chế, chính sách, bổ sung trang thiết bị chuyên dùng cho các lực lượng chức năng; tổ chức sự phối hợp giữa các Bộ ngành về phòng chống xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ.

Bài học kinh nghiệm

Qua thực tế công tác kiểm tra, kiểm soát thị trường, đấu tranh chống buôn lậu, hàng giả và gian lận thương mại, có thể rút ra một số bài học kinh nghiệm như sau:

- Các địa phương đạt được hiệu quả cao trong công tác kiểm tra, kiểm soát chống buôn lậu, vận chuyển hàng cấm, hàng nhập lậu, sản xuất, kinh doanh hàng giả, hàng kém chất lượng và gian lận thương mại là do các đơn vị đã tranh thủ được sự quan tâm lãnh đạo, chỉ đạo chặt chẽ, quyết liệt, đồng bộ, được sự hỗ trợ về tài chính của cấp ủy, chính quyền địa phương; đồng thời có sự phối hợp chặt chẽ với các lực lượng khác.

- Làm tốt công tác quản lý địa bàn; tổ chức, củng cố cơ sở báo tin, nắm chắc đối tượng; nâng cao năng lực dự báo thị trường, theo dõi, nắm bắt những vấn đề phức tạp, nổi cộm về thị trường để kịp thời có phương án, kế hoạch, biện pháp chỉ đạo kiểm tra, kiểm soát thị trường có trọng điểm, phù hợp; phân công trách nhiệm cụ thể, tránh chồng chéo hoặc bỏ sót đối tượng quản lý.

- Chủ động hoặc phối hợp thực hiện tốt công tác tuyên truyền, phổ biến pháp luật sâu rộng cho các tổ chức, cá nhân và người tiêu dùng về các quy định pháp luật có liên quan; đồng thời thực hiện tốt việc vận động quần chúng tích cực tham gia công tác đấu tranh chống buôn lậu, hàng giả và gian lận thương mại.

- Thường xuyên thực hiện tốt công tác kiểm tra nội bộ; giáo dục chính trị, tư tưởng, đào tạo, bồi dưỡng chuyên môn, nghiệp vụ cho lực lượng trực tiếp thực thi công vụ; tuân thủ đúng trình tự, thủ tục kiểm tra, xử lý theo quy định của pháp luật;

- Tạo điều kiện học hỏi, giao lưu kinh nghiệm, trao đổi thông tin, phối hợp tốt giữa các lực lượng trong công tác chống buôn lậu, hàng giả và gian lận thương mại.

3. Phương hướng, nhiệm vụ của Quản lý thị trường thời gian tới

Về tổ chức chỉ đạo kiểm tra, kiểm soát

Tăng cường kiểm tra, xử lý nghiêm vi phạm đối với các mặt hàng trọng điểm, nổi cộm như: gia cầm nhập khẩu trái phép; thủy sản nhập lậu; thuốc lá, phân bón, thuốc bảo vệ thực vật, xăng dầu, mũ bảo hiểm...

Chỉ đạo lực lượng Quản lý thị trường cả nước chủ động nắm diễn biến giá cả, cung cầu hàng hóa, dự báo tình hình thị trường, nhất là đối với những hàng hóa thiết yếu phục vụ sản xuất và tiêu dùng hàng ngày của người dân như xăng dầu, gas, lương thực, thực phẩm; kịp thời phát hiện và xử lý những vấn đề phát sinh, nổi cộm trên thị trường. Chú trọng kiểm tra việc thực hiện các quy định pháp luật về hàng hóa dịch vụ cấm kinh doanh, kinh doanh có điều kiện và hạn chế kinh doanh; các quy định về giá, đo lường, chất lượng, an toàn thực phẩm, ghi nhãn hàng hóa. Các địa bàn cần tập trung kiểm tra, kiểm soát là các thành phố, thị xã và vùng ven đô, kho chứa hàng, trung tâm thương mại, siêu thị, nơi phát luồng hàng hóa.

Triển khai các chuyên đề về kiểm tra, xử lý hàng giả, xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ đối với các mặt hàng thực phẩm, sữa, vật tư nông nghiệp, mỹ phẩm...; ngăn chặn hàng giả nhập lậu từ biên giới phía Bắc.

Tập trung kiểm tra, kiểm soát các tuyến đường sắt Bắc Nam, Lào Cai- Hà Nội, Lạng Sơn- Hà Nội; Tuyến hàng không Quốc tế và nội địa; vùng biển Đông Bắc, tuyến biển miền Trung; tuyến đường bộ từ Quảng Ninh, Lạng Sơn, Lào Bảo, An Giang, Tây Ninh vào nội địa.

Về công tác thường trực giúp việc Ban 127/TW và Ban Chỉ đạo 127 các địa phương

Nâng cao hiệu quả phối hợp đấu tranh phòng, chống buôn lậu, hàng giả và gian lận thương mại theo Quy chế phối hợp ban hành kèm theo Quyết định 65/2010/QĐ-TTg ngày 25/10/2010 của Thủ tướng Chính phủ; thực hiện đầy đủ, có hiệu quả các nội dung, hình thức phối hợp đã thỏa thuận giữa các lực lượng.

Tăng cường tổ chức phối hợp liên ngành trên tuyến đường sắt. Hoàn thiện Chương trình Quốc gia về phòng chống buôn lậu, hàng giả và gian lận thương mại, giai đoạn 2012- 2015, tầm nhìn đến năm 2020; Tổ chức các cuộc họp cơ quan Thường trực thường xuyên theo quy định; Làm tốt hơn nữa vai trò cơ quan thường trực của Ban 127/TW, địa phương trong việc phối hợp kiểm tra, xử lý các vụ việc phức tạp, liên quan tới nhiều ngành, nhiều địa phương...

Kết luận

Lực lượng Quản lý thị trường với bề dày truyền thống trên 50 năm xây dựng và trưởng thành đã trở thành lực lượng chủ công trong công tác kiểm tra, kiểm soát, đấu tranh chống buôn lậu, hàng giả, hàng vi phạm quyền sở hữu trí tuệ, vệ sinh an toàn thực phẩm và các hành vi vi phạm pháp luật thương mại, công nghiệp khác trên thị trường, góp phần bảo vệ và thúc đẩy sản xuất phát triển, bảo vệ người tiêu dùng.

Năm 2011, Bộ Công Thương Việt Nam đã ký kết Bản ghi nhớ về hợp tác trong lĩnh vực quản lý thị trường với Bộ Công Thương Lào, Bộ Thương mại Campuchia. Điều này thể hiện sự đồng thuận, nhất trí cao giữa các nước, cùng hợp tác trong lĩnh vực kiểm tra, kiểm soát thị trường. Trong xu thế hiện nay của quá trình hội nhập kinh tế quốc tế, lực lượng Quản lý thị trường Việt Nam, cũng như lực lượng kiểm tra, kiểm soát các nước CLM đứng trước các thách thức gay gắt như: các hành vi vi phạm tinh vi, mang tính chất xuyên quốc gia, nạn buôn lậu, sản xuất, kinh doanh hàng giả, vi phạm quyền sở hữu trí tuệ và gian lận thương mại dự báo diễn biến phức tạp, làm cho việc phát hiện, ngăn chặn và xử lý các hành vi vi phạm pháp luật sẽ khó khăn hơn ... Điều này đòi hỏi lực lượng kiểm tra, kiểm soát thị trường các nước, đặc biệt là các nước có chung đường biên giới và các nước có quan hệ gần gũi, thân thiết cần đẩy mạnh công tác phối hợp trong trao đổi thông tin, nghiệp vụ điều tra phát hiện, xử lý vi phạm, đặc biệt các vi phạm qua biên giới hoặc đa quốc gia. Bài trình bày này nhằm giới thiệu về lực lượng Quản lý thị trường Việt Nam, để các nước hiểu rõ hơn về Quản lý thị trường Việt Nam, cùng thảo luận, tìm các giải pháp phối hợp chặt chẽ hơn, hiệu quả hơn trong công tác quản lý thị trường, thực hiện tốt nhiệm vụ Chính phủ các nước đã giao phó.

Chúc Hội thảo thành công tốt đẹp./.